

О.В. ПОСТУПНА**ЕТИЧНИЙ АУДИТ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ОЦІНЦІ ВПЛИВУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ**

Стаття концептуалізує етичний аудит соціальних інновацій, ініційованих громадянською активністю як інтегративний механізм контролю для забезпечення академічної доброчесності; виявлено, що інтенсивне залучення громадянської активності створює специфічні, підвищені ризики для чистоти наукового пізнання, включаючи тенденційність у звітності, фальсифікацію даних соціального повернення на інвестиції та недоброчесну атрибуцію результатів. Етичний аудит позиціонується як мета-контроль, що доповнює стандартну оцінку впливу; систематизовано критерії етичної верифікації, на основі яких розроблено процедурний алгоритм етичного аудиту (ініціація, верифікація даних, формування рекомендацій) як практичний інструментарій для інституціоналізації етичного контролю. Надані превентивні рекомендації (зокрема, пре-реєстрація досліджень та обов'язкова декларація конфлікту інтересів) є ключовими для підвищення якості наукового знання та довіри до публічного управління.

Ключові слова: публічне управління, соціальні інновації, громадянська активність, соціальне повернення на інвестиції, оцінка впливу, методологія дослідження, академічна доброчесність, етичний аудит, прозорість, фальсифікація даних.

О.В. POSTUPNA**ETHICAL AUDIT OF SOCIAL INNOVATION: ENSURING ACADEMIC INTEGRITY WHEN ASSESSING THE IMPACT OF CIVIC ACTIVITY**

The paper conceptualizes the ethical audit of social innovations initiated by civic activism as an integrative control mechanism to ensure academic integrity; It has been found that intensive civic engagement poses specific, heightened risks to the purity of scientific knowledge, including biased reporting, falsification of social return on investment data, and dishonest attribution of results. Ethical audit is positioned as a meta-control that complements the standard impact assessment; ethical verification criteria are systematized, on the basis of which a procedural algorithm for ethical audit (initiation, data verification, formulation of recommendations) is developed as a practical tool for institutionalizing ethical control. The preventive recommendations provided (in particular, pre-registration of research and mandatory declaration of conflict of interest) are key to improving the quality of scientific knowledge and trust in public administration.

Key words: public administration, social innovation, civic engagement, social return on investment, impact assessment, research methodology, academic integrity, ethical audit, transparency, data falsification.

Постановка проблеми. У контексті стрімкого розвитку сектора соціальних інновацій, що виникають часто на перетині ініціатив громадянської активності та публічного управління, виникає гостра потреба у верифікації та об'єктивній оцінці їхнього реального соціального впливу.

Сучасна парадигма публічного управління, особливо в умовах трансформаційних процесів, вимагає не лише кількісних показників ефективності, але й якісної, етично обгрунтованої оцінки. Відсутність чітких, уніфікованих та прозорих методологій етичного аудиту соціальних інновацій створює значні ризики для академічної доброчесності досліджень у цій сфері. Зокрема, інтенсивне залучення громадянської активності як емпіричної бази чи рушійної сили соціальних інновацій може призводити до суб'єктивізації даних, маніпулювання результатами оцінки впливу (наприклад, завищення соціального повернення на інвестиції) або вибіркового подання інформації, що є прямим порушенням принципів чесності та прозорості наукової діяльності.

Проблема полягає у системній неузгодженості між високими вимогами академічної етики до

наукових досліджень, зокрема, щодо валідності, надійності та об'єктивності, та часто неформальним, емоційно насиченим та слабо документованим процесом генерування та впровадження соціальних інновацій, що походять від низової громадянської активності. Це створює методологічну прогалину, яка ускладнює розробку та впровадження інструментарію етичного аудиту, здатного не лише фіксувати факт наявності соціальних інновацій та громадянської участі, але й перевіряти їхню автентичність, відповідність заявленим соціальним цілям та запобігати фабрикації, фальсифікації чи тенденційності в оцінці їхнього впливу на публічне управління. Відтак, пошук науково обгрунтованих, етично вивірених та практично застосовних механізмів аудиту для забезпечення академічної доброчесності при оцінюванні соціальних інновацій, які ґрунтуються на громадянській активності, є актуальним дослідницьким завданням, що має вирішальне значення для підвищення довіри до результатів публічного управління та адміністрування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасного наукового доробку свідчить про

значну увагу до трьох ключових, проте часто розрізнених, напрямків – методології оцінки соціальних інновацій, забезпечення академічної доброчесності та управління громадянською активністю.

Щодо першого напрямку, то в останні роки методологія соціального повернення на інвестиції залишається центральною у вимірюванні впливу соціальних інновацій. Наукові дослідження, такі як праця Л. Корво, Л. Пасторе, М. Мастродашіо, Д. Чепіку «Модель соціального повернення на інвестиції: систематичний огляд літератури» [7], вказують на зростаючу проблему суб'єктивності та відсутності стандартизації при монетизації соціальних результатів. Вони підкреслюють, що вибір проксі-показників може бути тенденційним, що прямо створює методологічні передумови для фальсифікації або завищення впливу. Дослідження О. Крлев та Й. Майр «Вимірювання соціального впливу: виклики атрибутування та оцінювання (або валоризації)» [8] також акцентують увагу на складності точного атрибутування результатів саме соціальних інновацій, а не фоновим соціальним змінам, що є прямим етичним викликом для дослідника.

Паралельно, значний масив робіт присвячено викликам академічної доброчесності. Зокрема, дослідження Н. Орескес «Роль науки та науковців в епоху постправди» [9] аналізує зростання тиску на дослідників у соціальних науках щодо «правильних (політично бажаних) результатів та необхідність захисту наукової легітимності. Це постійно веде до фальсифікації або вибіркового подання даних, що є особливо небезпечним у публічній сфері. В. Пеллегріні, Д. Міньйоне, К. Міньйоне у праці «Етичні аспекти фінансування досліджень: систематичний огляд літератури з доброчесності та управління» [11] досліджують, як конфлікт інтересів у контексті грантового фінансування може підірвати неупередженість наукового звітування, що є надзвичайно актуальним для соціальних інновацій, які часто залежать від зовнішніх донорів. Проте, ці праці переважно розглядають академічну доброчесність універсально, не виділяючи специфічних етичних ризиків, породжених саме громадянською активністю та її неформалізованими даними.

Щодо третього напрямку – громадянська активність, співтворення та управління. Праці С. Осборна та К. Строкоша «Сервісно-домінантна логіка публічного управління: вступ» [10] та дослідження групи авторів Т. Брандсен, Б. Вершуре та Т. Стін «Спільне виробництво та спільне створення: залучення громадян до публічних послуг» [6] підкреслюють ключову роль громадянської активності у розробці та наданні публічних послуг. Однак більшість цих робіт розглядають активність як позитивний, безумовний ресурс, приділяючи недостатньо уваги етичній вразливості даних, отриманих від волонтерських або низових ініціатив. Відсутність чіткої методологічної документації та стандартизації збору даних у цих групах ускладнює їхню перевірку, залишаючи науковців вразливими до маніпулювання та суб'єктивізму.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці методологічного інструментарію етичного аудиту соціальних інновацій, ініційованих громадянською активністю, з метою забезпечення академічної доброчесності та об'єктивності при оцінці їхнього соціального впливу в публічному управлінні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- концептуалізувати поняття «етичний аудит соціальних інновацій» та визначити його місце у системі контролю якості публічних рішень і наукових досліджень;

- проаналізувати ключові ризики порушення академічної доброчесності (фальсифікацію, маніпуляцію даними, суб'єктивізм) при оцінці соціального впливу (зокрема, соціального повернення на інвестиції) проєктів, що походять від громадянської активності;

- ідентифікувати та систематизувати критерії та індикатори, які можуть бути використані для етичної верифікації даних та результатів впровадження соціальних інновацій;

- розробити або адаптувати процедурний алгоритм проведення етичного аудиту з фокусом на перевірці автентичності участі громадян та об'єктивності заявленої соціальної цінності;

- надати практичні рекомендації для дослідників, які оцінюють соціальні інновації, щодо дотримання високих стандартів академічної доброчесності та прозорості звітності.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з необхідності системної верифікації результатів соціальних інновацій та забезпечення академічної доброчесності наукового апарату їх оцінки [4; 5], доцільним є формування чіткої концептуальної рамки для етичного аудиту соціальних інновацій. Традиційні підходи до аудиту, переважно сфокусовані на фінансово-правовій відповідності або суто кількісному вимірі ефективності (наприклад, класична рентабельність інвестицій), виявляються недостатніми для охоплення комплексної соціальної цінності, що генерується, особливо в проєктах, які живляться громадянською активністю. У цьому контексті етичний аудит соціальних інновацій визначається як інтегральна методологія, метою якої є не лише підтвердження фактів впровадження інновації та участі громадян, але й оцінка моральної легітимності, прозорості та справедливості як самого процесу, так і заявленого соціального впливу.

Етичний аудит має стати запобіжником проти методологічних та етичних ризиків, зокрема тенденційності, упередженості та маніпуляції даними про соціальну зміну, що є особливо актуальним у сфері публічного управління, де високий емоційний заряд громадянських ініціатив може стимулювати небажані порушення академічної доброчесності [1-3]. Позиціонуючись як мета-контроль, етичний аудит функціонально доповнює методології оцінки впливу (на кшталт соціального повернення на інвестиції), перевіряючи не лише, чи було досягнуто результату, а й як він був досягнутий і чийм коштом. Таким чином, його місце у системі

контролю якості публічних рішень полягає у забезпеченні суспільної відповідальності інноваційної політики, а у системі наукових досліджень – у гарантуванні об'єктивності та достовірності висновків про успішність чи провал соціальних перетворень.

Однак, для того, щоб етичний аудит міг ефективно виконувати свою функцію мета-контролю, необхідно чітко ідентифікувати специфічні джерела потенційних порушень.

Аналіз специфіки соціальних інновацій та їхньої тісної інтеграції з громадянською активністю виявляє низку унікальних і суттєвих ризиків порушення академічної доброчесності, які вимагають особливої уваги в контексті етичного аудиту. Ці ризики виходять за межі традиційного плагиату та стосуються фундаментальної достовірності та неупередженості емпіричних даних і висновків.

Специфічні ризики порушення академічної доброчесності, притаманні оцінюванню соціальних інновацій, доцільно згрупувати за основними етапами оцінювання соціальної зміни.

Першим і найбільш суттєвим етапом є звітність щодо впливу, де домінують ризики фальсифікації та тенденційності даних. Головний ризик тут пов'язаний із тенденційним викривленням результатів, метою якого є максимізація заявленої соціальної віддачі від інвестицій або забезпечення подальшого фінансування проєкту. Це породжує ризик фальсифікації/ вибіркової. Оскільки соціальні інновації часто мають високий емоційний заряд і політичну значущість, виникає спокуса фальсифікувати або вибірково подавати дані, що стосуються рівня громадянської участі та досягнутого соціального результату. На практиці це може проявлятися у завищенні кількості залучених осіб, систематичному ігноруванні негативних відгуків або включенні в оцінку показників, які не є прямим наслідком впровадженної інновації. Крім того, на достовірність емпіричних даних безпосередньо впливає «Ефект соціальної бажаності». У дослідженнях, що стосуються громадянської активності та оцінки їхньої успішності, респонденти схильні надавати соціально схвалювані відповіді, аби підтримати ініціативу, а не відобразити реальний стан справ. Якщо ці внутрішньо упереджені дані не піддаються критичній методологічній верифікації, вони стають хибною основою для недоброчесних наукових висновків.

Другий етап оцінювання соціальної зміни характеризується ризиками маніпуляції методологією та некоректної атрибуції. Ця група ризиків стосується недоброчесних дій на етапі оцінки, особливо при застосуванні складних методологій вимірювання впливу. Ключовим тут є феномен недоброчесної атрибуції. При оцінці соціальної рентабельності інвестицій суттєво важливо точно встановити, яка частина зареєстрованої соціальної зміни є прямим результатом впровадженної інновації, а яка – наслідком зовнішніх, сторонніх факторів (наприклад,

зміни загальнооекономічної кон'юнктури чи державної політики). Недоброчесна атрибуція полягає у методологічній недоброчесності при привласненні всіх позитивних змін на рахунок соціальної інновації. Додатковим фактором ризику є слабка документація. Оскільки соціальні інновації, що виникають «знизу», часто характеризуються неформалізованими процесами, вони мають недостатню первинну документацію. Використання такої емпіричної бази у наукових роботах без належної критичної оцінки та верифікації істотно порушує принципи наукової обґрунтованості висновків.

Третій важливий етап оцінювання пов'язаний із конфліктом інтересів – системним ризиком, що суттєво підриває неупередженість будь-якого дослідження. Особлива увага має бути приділена ситуації дослідник-активіст. Якщо науковець, який проводить оцінку соціальної інновації, водночас є її ініціатором або активним учасником (громадянським активістом), виникає прямий конфлікт інтересів. Таке становище фактично унеможливити об'єктивну критичну оцінку, оскільки стимулює приховування методологічних недоліків або ідеалізацію результатів, що є прямим порушенням етики наукового дослідження.

Таким чином, саме ці системні ризики – починаючи від фальсифікації даних соціальної рентабельності інвестицій та тенденційності, продовжуючи методологічною недоброчесністю (некоректною атрибуцією) і завершуючи неврегульованим конфліктом інтересів – формують емпіричну та етичну необхідність розробки чіткого механізму етичного аудиту, що є безпосереднім завданням даної статті.

Виходячи з цієї необхідності та природи ідентифікованих загроз, з метою протидії виявленим ризикам порушення академічної доброчесності (фальсифікації, тенденційності, конфлікту інтересів) при оцінці соціальних інновацій, що базуються на громадянській активності, необхідно розробити систему критеріїв етичної верифікації (табл. 1). Ці критерії мають слугувати основою для етичного аудиту та забезпечувати надійність наукових висновків.

Перша група критеріїв етичного аудиту – критерії верифікації цілей та процесу – фокусується на задумі, прозорості та відповідності інноваційного процесу. До неї належать автентичність соціальної потреби, справедливість участі, прозорість фінансування та ресурсів, відсутність шкоди. Зокрема, автентичність соціальної потреби передбачає перевірку того, чи справді соціальна інновація спрямована на вирішення реальної, системної соціальної проблеми, а не є інструментом політичного чи інституційного піару. Ключовим елементом є справедливість участі. Верифікація того, що процес залучення громадянської активності був інклюзивним, добровільним і не призвів до експлуатації чи маргіналізації вразливих груп, а також перевірка дотримання прав учасників дослідження та інноваційного процесу. Крім того, вимагається прозорість фінансування та ресурсів, що

включає чітку документацію й аудит джерел фінансування соціальної інновації та відповідність витрат заявленим цілям для мінімізації ризику прихованого конфлікту інтересів. Нарешті, принцип

відсутність шкоди передбачає аудит потенційних негативних або непередбачених наслідків впровадження соціальної інновації для суспільства або навколишнього середовища.

Таблиця 1. Система верифікації критерії етичного аудиту соціальних інновацій

Категорія етичного аудиту	Критерій верифікації	Зміст та академічна мета
Верифікація цілей та процесу	Автентичність соціальної потреби	Перевірка того, чи справді соціальна інновація спрямована на вирішення реальної, системної соціальної проблеми, а не є інструментом політичного чи інституційного піару
	Справедливість участі	Верифікація того, що процес залучення громадянської активності був інклюзивним, добровільним і не призвів до експлуатації чи маргіналізації вразливих груп. Перевірка дотримання прав учасників
	Прозорість фінансування та ресурсів	Чітка документація та аудит джерел фінансування соціальної інновації, а також відповідність витрат заявленим цілям, що мінімізує ризик прихованого конфлікту інтересів
	Відсутність шкоди	Аудит потенційних негативних або непередбачених наслідків впровадження соціальної інновації для суспільства або навколишнього середовища
Верифікація емпіричних даних	Об'єктивність збору даних	Перевірка методології збору даних на предмет упередженості (bias), включаючи "ефект соціальної бажаності". Вимога подвійного чи незалежного кодування якісних даних.
	Достовірність атрибуції	Ключовий критерій: вимога наявності чітких доказів того, що виміряна соціальна зміна є прямим наслідком саме даної CI, а не зовнішніх факторів чи фонового тренду.
	Верифікованість показників соціального повернення на інвестиції	Перевірка етичної обґрунтованості монетизації соціальних результатів (здоров'я, вільного часу) для уникнення недоброчесної або спекулятивної оцінки
Верифікація результатів та звітів	Повнота та збалансованість звітності	Вимога не лише подавати позитивні результати, але й чесно розкривати проблеми, невдачі та методологічні обмеження соціальної інновації, що є основою наукової чесності
	Відтворюваність та аудиторівність	Забезпечення детальної документації всіх етапів проекту та оцінки, щоб незалежний аудитор міг повторити ключові етапи верифікації даних та висновків
	Етична прозорість конфлікту інтересів	Чітке декларування всіх потенційних конфліктів інтересів (фінансових, особистих, професійних) у фінальному звіті та науковій статті, що підвищує довіру до результатів

Джерело: сформовано автором

Друга група критеріїв етичного аудиту – критерії верифікації емпіричних даних – безпосередньо спрямована на забезпечення академічної доброчесності при роботі з оціночними даними соціальних інновацій. Об'єктивність збору даних, що вимагає перевірки методології збору (інтерв'ю, опитування, кейси) на предмет методологічної упередженості, зокрема впливу «ефекту соціальної бажаності». Для забезпечення надійності якісних даних встановлюється вимога подвійного чи незалежного кодування. Наступним ключовим критерієм є достовірність атрибуції, який вимагає наявності чітких, незаперечних доказів того, що виміряна соціальна зміна є прямим наслідком саме даної соціальної інновації, а не інших зовнішніх факторів чи фонового тренду. Крім того, при використанні кількісних методів необхідна верифікованість показників соціального повернення

на інвестиції. Слід перевірити етичну обґрунтованість монетизації соціальних результатів (наприклад, оцінка життя, здоров'я, вільного часу), щоб запобігти недоброчесній або спекулятивній оцінці, яка спотворює реальну соціальну віддачу.

І, нарешті, третя група критеріїв – критерії верифікації результатів та звітів – стосується якості кінцевого наукового продукту, що базується на оцінці соціальної інновації. Ця група включає повноту та збалансованість звітності, відтворюваність та аудиторівність, етичну прозорість конфлікту інтересів. Повнота та збалансованість звітності вимагає не лише подавати позитивні результати, але й чесно розкривати проблеми, невдачі та методологічні обмеження соціальної інновації, що є фундаментальною основою наукової чесності. Критичними вимогами також є відтворюваність та аудиторівність. Вони передбачають

забезпечення детальної документації всіх етапів проекту та оцінки таким чином, щоб незалежний аудитор чи дослідник мав можливість повторити ключові етапи верифікації даних та висновків. Завершальним критерієм є етична прозорість конфлікту інтересів. Вона вимагає чіткого декларування всіх потенційних конфліктів інтересів (фінансових, особистих, професійних) у фінальному звіті та науковій статті, що є необхідною умовою для підвищення довіри до отриманих результатів.

Таким чином, систематизація цих критеріїв дозволяє перейти до четвертого завдання – розробки процедурного алгоритму їх застосування у рамках етичного аудиту соціальних інновацій.

Для забезпечення практичної реалізації вищезазначених критеріїв пропонується розробити процедурний алгоритм (модель) етичного аудиту соціальних інновацій, що є життєво важливим для гарантування академічної доброчесності досліджень їхнього впливу. Цей алгоритм має інтегруватися у загальний процес оцінки соціальної інновації та виступати як незалежний верифікаційний цикл.

Пропонуємо алгоритм, який забезпечує необхідну інституціоналізацію етичного контролю над дослідницьким процесом соціальних інновацій, інтегруючи критерії верифікації в послідовний цикл (табл. 2).

Таблиця 2. Процедурний алгоритм етичного аудиту соціальних інновацій

Етап аудиту	Назва етапу	Мета, ключові процедури та заходи
I	Ініціація та планування	<i>Мета:</i> визначення меж, цілей та попередніх ризиків аудиту
		<i>Визначення обсягу:</i> чітке окреслення меж (повний цикл соціальної інновації чи лише оцінка впливу/соціального повернення на інвестиції)
		<i>Ідентифікація ризиків:</i> складання попереднього реєстру етичних ризиків на основі джерел фінансування та політичної значущості
		<i>Створення незалежної групи:</i> залучення фахівців без конфлікту інтересів (етика, методологія, публічне управління)
II	Збір та верифікація даних	<i>Мета:</i> перевірка дотримання академічної доброчесності у зборі, атрибуції та обробці даних
		<i>Аудит первинної документації:</i> перевірка повноти документів щодо цілей, процедур та фінансування соціальної інновації
		<i>Методологічна верифікація:</i> перехресна перевірка даних громадянської активності та публічних органів для виявлення фальсифікації чи тенденційності
		<i>Етична перевірка оцінки соціального повернення на інвестиції:</i> обґрунтування атрибуції впливу та етична валідність монетизації соціальних результатів
		<i>Інтерв'ю з учасниками:</i> проведення конфіденційних інтерв'ю для виявлення прихованих фактів конфлікту інтересів або тиску
III	Оцінка та формування рекомендацій	<i>Мета:</i> фінальна оцінка, розробка коригувальних заходів та забезпечення прозорості
		<i>Складання аудиторського звіту:</i> формування висновків щодо дотримання критеріїв та виявлення випадків маніпуляції/недобросовісності
		<i>Розробка коригувальних заходів:</i> надання рекомендацій для усунення ризиків. У випадку значних порушень – рекомендація щодо анулювання оціночних звітів
		<i>Публікація висновків:</i> забезпечення прозорості аудиту шляхом оприлюднення основних результатів (з дотриманням конфіденційності)

Джерело: сформовано автором

Перший етап процедурного алгоритму етичного аудиту є етапом ініціації та планування, на якому визначаються межі аудиту та його цілі. Ключові процедури цього етапу включають:

- визначення обсягу – чітке окреслення меж аудиту, що передбачає фіксацію, чи охоплюватиме перевірку повного циклу соціальної інновації, чи лише окремих етапів оцінки впливу, зокрема розрахунок соціального повернення на інвестиції;

- ідентифікацію стейкхолдерів та ризиків – визначення ключових учасників (дослідників, виконавців, громадянських активістів) та складання попереднього реєстру етичних ризиків. Цей реєстр

формується на основі аналізу джерел фінансування та політичної значущості проекту, що дозволяє прогнозувати потенційну тенденційність або конфлікти інтересів;

- створення незалежної аудиторської групи – формування фахової групи шляхом залучення спеціалістів з етики, методології досліджень та публічного управління, які не мають конфлікту інтересів з оцінюваним проектом, забезпечуючи тим самим неупередженість контролю.

Другий етап – збір та верифікація даних – є центральним елементом аудиту, спрямованим на перевірку дотримання академічної доброчесності

безпосередньо у процесі зборі та обробки інформації. Основні процедури цього етапу охоплюють:

- аудит первинної документації – перевірка наявності та повноти вихідних документів, які стосуються цілей, процедур та фінансування соціальної інновації;

- методологічну верифікацію – перевірка відповідності застосованих методів збору даних (опитування, інтерв'ю) заявленим цілям дослідження. Це вимагає проведення перехресної перевірки даних, отриманих від громадянської активності та публічних органів, для об'єктивного виявлення потенційної фальсифікації чи тенденційності;

- етичну перевірку оцінки соціального повернення на інвестиції. Цій процедурі приділяється особлива увага, оскільки вона включає обґрунтування атрибуції (підтвердження, що вимірний вплив є результатом саме соціальної інновації) та оцінку етичної валідності монетизації соціальних результатів. Необхідно з'ясувати, чи не були завищені нефінансові показники заради штучного збільшення соціального повернення на інвестиції;

- інтерв'ю з ключовими учасниками – проведення конфіденційних інтерв'ю як із незалежними учасниками, так і з тими особами, які відійшли від проекту. Це є важливим інструментом для виявлення прихованих фактів конфлікту інтересів або тиску на дослідників чи виконавців.

Третій етап є фінальним циклом аудиту, на якому проводиться підсумкова оцінка та розробляються необхідні коригувальні заходи. Ключові процедури цього завершального етапу:

- складання аудиторського звіту – формування офіційного звіту, який містить обґрунтовані висновки щодо дотримання критеріїв академічної доброчесності та етичної легітимності. Звіт має чітко вказувати на всі виявлені випадки маніпуляції даними або методологічної недобросовісності;

- розробка коригувальних заходів – надання конкретних рекомендацій для публічних органів та наукових установ щодо усунення виявлених етичних ризиків. У випадку встановлення значних порушень академічної доброчесності, аудиторська група надає рекомендацію щодо анулювання чи перегляду оціночних звітів;

- публікація висновків – забезпечення прозорості аудиту шляхом оприлюднення його основних висновків (з обов'язковим дотриманням конфіденційності персональних даних). Така публічність зміцнює довіру до системи оцінки соціальної інновації та підвищує загальну відповідальність усіх стейкхолдерів.

Цей алгоритм забезпечує необхідну інституціоналізацію етичного контролю над дослідницьким процесом соціальної інновації.

Однак, слід зазначити, що інституціоналізація контролю має бути доповнена превентивними заходами, оскільки успішна реалізація етичного аудиту залежить від підвищення рівня академічної доброчесності безпосередньо у роботі науковців, які досліджують соціальні інновації та громадянську активність.

Наведемо практичні рекомендації для дослідників із забезпечення академічної доброчесності. Вони мають превентивний характер і спрямовані на мінімізацію ризиків, визначених вище у цьому тексті.

Першим пріоритетом є посилення методологічної прозорості та валідності досліджень. З цією метою дослідникам рекомендується застосовувати пре-реєстрацію дослідження – публічно реєструвати план дослідження, включаючи гіпотези, методологію, а також план збору та аналізу даних, до початку збору емпіричної інформації. Такий підхід ефективно запобігає фальсифікації та маніпуляції гіпотезами «заднім числом». Крім того, вимагається чітка атрибуція впливу – у звітах про оцінку впливу соціальних інновацій, особливо при застосуванні соціального повернення на інвестиції, необхідно максимально детально обґрунтовувати чинник контролю та чітко розмежовувати вплив соціальної інновації від впливу зовнішніх фонових факторів. Неупереджене висвітлення обмежень атрибуції є необхідною ознакою наукової чесності. Для всебічної верифікації даних, отриманих від громадянської активності, слід також обов'язково використовувати змішані методи та триангуляцію: наприклад, порівняння самооцінки активістів із зовнішніми офіційними даними чи незалежними спостереженнями, що істотно підвищує надійність та достовірність висновків.

Другий блок превентивних рекомендацій стосується безпосередньо етичної роботи з учасниками дослідження та емпіричними даними. Необхідно запровадити поглиблений етичний скринінг, згідно з яким етичний комітет наукової установи повинен оцінювати не лише формальну інформовану згоду учасників, але й потенційний ризик експлуатації або моральної шкоди, що може виникнути внаслідок їхньої участі у соціальній інновації. Паралельно слід впроваджувати аудиторський слід, що передбачає повне документування всіх етапів збору, обробки та очищення даних. Зберігання первинних даних у зашифрованому вигляді для потенційної незалежної перевірки (аудиту) протягом встановленого терміну є імперативом академічної доброчесності. Нарешті, принцип чесності у висвітленні невдач вимагає, щоб наукові публікації висвітлювали не лише успіхи, але й невдачі та провали соціальної інновації. Такий збалансований підхід є основою наукової культури і запобігає формуванню нереалістичних очікувань та необґрунтованого оптимізму у сфері публічного управління.

Третій важливий блок превентивних заходів присвячено управлінню конфліктом інтересів. Це вимагає впровадження обов'язкової Декларації конфлікту інтересів, що передбачає чітке та повне розкриття всіх фінансових, професійних чи особистих зв'язків дослідника з оцінюваною соціальною інновацією, її ініціаторами або грантодавцями у всіх публікаціях і звітах. Додатковою інституційною вимогою є створення механізму самовідводу – розробка внутрішніх правил, згідно з якими дослідник має добровільно

відмовитися від участі в оцінці, якщо його громадянська активність чи професійні інтереси створюють непереборний ризик неупередженості.

Упровадження цих практичних кроків у щоденну дослідницьку практику є ключовим важелем для перетворення етичного аудиту з потенційно карального механізму на ефективний інструмент підвищення якості наукового знання та зміцнення довіри до публічного управління.

Висновки. Проведене дослідження дозволило концептуалізувати етичний аудит соціальних інновацій як інтегративний механізм контролю, що є надзвичайно важливим для забезпечення академічної доброчесності при оцінці їхнього соціального впливу. Встановлено, що впровадження соціальних інновацій, особливо тими, які живляться громадянською активністю, створює специфічні, підвищені ризики для чистоти наукового пізнання, включаючи тенденційність у звітності, фальсифікацію даних соціального повернення на інвестиції та недоброчесну атрибуцію результатів.

З огляду на це, підсумовуючи результати проведеного дослідження, представимо ключові висновки.

По-перше, етичний аудит соціальних інновацій слід позиціонувати у системі контролю якості публічних рішень як необхідний превентивний механізм проти моральної легітимізації необґрунтованих чи неефективних інноваційних рішень. У наукових дослідженнях він слугує гарантом достовірності емпіричної бази, виступаючи критичним доповненням до стандартного методологічного контролю.

По-друге, було систематизовано критерії етичної верифікації, які охоплюють три рівні: цілі та процес (справедливість участі, автентичність потреби), емпіричні дані (об'єктивність збору, достовірність атрибуції соціального повернення на інвестиції) та звітність (повнота, збалансованість, прозорість конфлікту інтересів). Ці критерії є теоретичною основою для формування незалежної оціночної практики.

По-третє, розроблений процедурний алгоритм етичного аудиту (від ініціації до фінального звіту) надає публічному управлінню та науковим інституціям практичний інструментарій для інституціоналізації етичного контролю над дослідницькими проектами. Цей алгоритм, сфокусований на перехресній перевірці даних, отриманих від громадянського суспільства, дозволяє мінімізувати ризики маніпуляції та упередженості.

По-четверте, надані практичні рекомендації (щодо пре-реєстрації досліджень, посилення триангуляції та обов'язкової декларації конфлікту інтересів) є ключовими для превентивного зміцнення академічної доброчесності серед дослідників у сфері публічного управління, які працюють із високочутливими соціальними даними.

Отже, у дослідженні запропоновано цілісне теоретичне та методологічне рішення, яке забезпечує етичну стійкість оцінки соціальних інновацій, що є вирішальним для підвищення довіри до наукових

висновків і прийняття обґрунтованих публічних рішень.

Використання III-інструментів. Інструменти III були використані для пошуку джерел.

Список джерел інформації

1. Алексеева С.В. (2024). Методология научных исследований та академічна доброчесність: виклики в умовах цифровізації. *Виклики педагогічної майстерності*. № 34. С. 5–8. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.34.317624>
2. Зарицька Н. (2022). Методология научных исследований як необхідний елемент інтелектуального економічного потенціалу сучасних науковців. *Економіка та суспільство*. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-25>
3. Патлайчук О., Ступак О. (2024). Етика дослідження в сфері наукових інновацій: виклики та можливості. *Людознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*. № 48. С. 162–175. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.11>
4. Сейко Н., Андрійчук Н. (2020). Якісні та кількісні методи дослідження в курсі «Методологія наукових досліджень» для майбутніх соціальних працівників. *Нові технології навчання*. № 94. С. 299–305. Retrieved from <https://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/47/47>
5. Ярошенко Т.О., Ярошенко О.І. (2024). Актуальні питання оцінювання суспільного впливу наукових досліджень. *Наука та наукознавство*. № 2 (124). С. 52–82. DOI: <https://doi.org/10.15407/sofs2024.02.052>
6. Brandsen T., Verschuere B., Steen T. (2018). *Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services*. Routledge. DOI: 10.4324/9781315204956
7. Corvo L., Pastore L., Mastrodascio M., Cepiku, D. (2022). The social return on investment model: a systematic literature review. *Meditari Accountancy Research*. Vol. 30 (7). Pp. 49–86. DOI: 10.1108/MEDAR-05-2021-1307
8. Krlev A., Mair J. (2021). Measuring Social Impact: Challenges of Attribution and Valuation. In: *Palgrave Handbook of Social Enterprise*. Palgrave Macmillan, Cham. DOI: 10.1007/978-3-030-58076-3_17
9. Oreskes N. (2021). The Role of Science and Scientists in the Post-Truth Era. *The Review of Social Work*. Vol. 13. Is. 2. Pp. 138–144. DOI: 10.1384/20488216.2021.13.2.138
10. Osborne S.P., Strokosch K. (2020). The Service-Dominant Logic of Public Administration: An Introduction. *Public Service Logic: Creating Value for Public Service Users, Citizens, and Society Through Public Service Delivery*. Routledge. Pp. 1-28. DOI: 10.4324/9781003009153-1
11. Pellegrini V., Mignone D., Mignone C. (2021). Ethical aspects of research funding: A systematic review of literature on integrity and governance. *Research Integrity and Peer Review*. Vol. 6. Is. 1. DOI: 10.1186/s41073-021-00122-1

References (transliterated)

1. Aliksieieva S.V. (2024). Metodolohiia naukovykh doslidzhen ta akademichna dobrochesnist: vyklyky v umovakh tsyfrovizatsii. *Vyklyky pedahohichnoi maisternosti*. № 34. S. 5–8. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.34.317624>
2. Zarytska N. (2022). Metodolohiia naukovykh doslidzhen yak neobkhidnyi element intelektualnoho ekonomichnoho potentsialu suchasnykh naukovtsiv. *Ekonomika ta suspilstvo*. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-25>
3. Patlaichuk O., Stupak O. (2024). Etyka doslidzhennia v sferi naukovykh innovatsii: vyklyky ta mozhlyvosti. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats*

Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya «Filosofia». № 48. S. 162–175. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.11>

4. Seiko N., Andriichuk N. (2020). Yakisni ta kilkisni metody doslidzhennia v kursy «Metodolohiia naukovykh doslidzhen» dlia maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv. Novi tekhnolohii navchannia. № 94. S. 299–305. Retrieved from <https://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/47/47>

5. Yaroshenko T.O., Yaroshenko O.I. (2024). Aktualni pytannia otsiniuvannia suspilnoho vplyvu naukovykh doslidzhen. Nauka ta naukoznavstvo. № 2 (124). S. 52–82. DOI: <https://doi.org/10.15407/sofs2024.02.052>

6. Brandsen T., Verschuere B., Steen T. (2018). Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services. Routledge. DOI: 10.4324/9781315204956

7. Corvo L., Pastore L., Mastrodascio M., Cepiku, D. (2022). The social return on investment model: a systematic literature review. Meditari Accountancy Research. Vol. 30 (7). Pp. 49–86. DOI: 10.1108/MEDAR-05-2021-1307

8. Krlev A., Mair J. (2021). Measuring Social Impact: Challenges of Attribution and Valuation. In: Palgrave Handbook of Social Enterprise. Palgrave Macmillan, Cham. DOI: 10.1007/978-3-030-58076-3_17

9. Oreskes N. (2021). The Role of Science and Scientists in the Post-Truth Era. The Review of Social Work. Vol. 13. Is. 2. Pp. 138–144. DOI: 10.1384/20488216.2021.13.2.138

10. Osborne S.P., Strokosch K. (2020). The Service-Dominant Logic of Public Administration: An Introduction. Public Service Logic: Creating Value for Public Service Users, Citizens, and Society Through Public Service Delivery. Routledge. Pp. 1–28. DOI: 10.4324/9781003009153-1

11. Pellegrini V., Mignone D., Mignone C. (2021). Ethical aspects of research funding: A systematic review of literature on integrity and governance. Research Integrity and Peer Review. Vol. 6. Is. 1. DOI: 10.1186/s41073-021-00122-1

Надійшла (received) 06.10.2025

Прийнята (accepted) 20.10.2025

Дата публікації (publication date) 23.01.2026

Відомості про авторів / About the Authors

Поступна Олена Вікторівна (Postupna Olena) – Державний університет економіки і технологій, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування навчально-наукового юридичного інституту; Кривий Ріг, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0622-0966>